

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

2 päivänä syyskuuta 2021^{*i}

Ennakkoratkaisupyyntö – Energiaperuskirjasta tehty sopimus – 26 artikla –
Soveltumattomuus jäsenvaltioiden välillä – Välitystuomio – Tuomioistuinvalvonta –
Jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta – Kolmannen valtion toimijan ja kolmannen valtion
välinen riita – Unionin tuomioistuimen toimivalta – Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen
1 artiklan 6 alakohta – Investoinnin käsite

Asiassa C-741/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka cour d'appel de Paris (Pariisin ylioikeus, Ranska) on esittänyt 24.9.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 8.10.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Moldovan tasavalta

vastaan

Komstroy LLC, jolle Energoaliansin oikeudet ovat siirtyneet,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, L. Bay Larsen, N. Piçarra ja A. Kumin sekä tuomarit T. von Danwitz, M. Safjan, D. Šváby, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, L. S. Rossi (esittelevä tuomari) ja I. Jarukaitis,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Krausenböck,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.11.2020 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Moldovan tasavalta, edustajinaan M. Boccon Gibod, M. Ostrove, T. Naud ja S. Salem, avocats,
- Komstroy LLC, jolle Energoaliansin oikeudet ovat siirtyneet, edustajinaan A. Lazimi, S. Nadeau Seguin, B. Le Bars ja R. Kaminsky, avocats,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

- Ranskan hallitus, asiamiehenään A. Daniel,
- Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja D. Klebs,
- Espanjan hallitus, asiamiehinään M. J. Ruiz Sánchez ja S. Centeno Huerta,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Aiello,
- Unkarin hallitus, asiamiehenään M. Z. Fehér,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehenään J. M. Hoogveld,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Suomen hallitus, asiamiehenään H. Leppo,
- Ruotsin hallitus, asiamiehinään C. Meyer-Seitz, A. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, H. Shev, H. Eklinder, R. Shahsavan Eriksson, O. Simonsson ja J. Lundberg,
- Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään B. Driessen ja A. Lo Monaco,
- Euroopan komissio, asiamiehinään R. Vidal Puig, A. Biolan, T. Maxian Rusche ja O. Beynet,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.3.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen, joka allekirjoitettiin Lissabonissa 17.12.1994 (EYVL 1994, L 380, s. 24) ja hyväksyttiin Euroopan yhteisöjen puolesta 23.9.1997 tehdyllä neuvoston ja komission päätöksellä 98/181/EY, EHTY, Euratom (EYVL 1998, L 69, s. 1), 1 artiklan 6 alakohdan ja 26 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Moldovan tasavalta ja Komstroy LLC ja joka koskee Pariisissa (Ranska) 25.10.2013 tuomion antaneen välimiesoikeuden toimivaltaa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin lainsäädäntö

- 3 Energiaperuskirjasta tehty sopimus muodostuu johdanto-osasta ja kahdeksasta osasta, joihin kuuluvat I osa, jonka otsikko on ”Määritelmät ja tarkoitus” ja joka sisältää kyseisen sopimuksen 1 ja 2 artiklan, II osa, jonka otsikko on ”Kauppa” ja joka sisältää sopimuksen 3–9 artiklan, III osa, jonka otsikko on ”Investointien edistäminen ja suoja” ja joka sisältää sopimuksen 10–17 artiklan, ja V osa, jonka otsikko on ”Riitojen ratkaisu” ja joka sisältää sopimuksen 26–28 artiklan.

- 4 Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen johdanto-osan mukaan sopimuspuolet ovat tehneet kyseisen sopimuksen muun muassa sen vuoksi, että ne ”haluavat panna täytäntöön Euroopan energiaperuskirjassa tarkoitetun peruskäsitteen, joka on taloudellisen kasvun edistäminen investointien ja energia-alan kaupan vapauttamiseen tähtäävin toimenpitein”.
- 5 Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, määrätään seuraavaa:

”Tässä sopimuksessa seuraavilla ilmaisuilla on jäljempänä annettu merkitys:

--

- 5) ’Energia-alan taloudellisella toiminnalla’ tarkoitetaan kaikkea energiaraaka-aineiden tai -tuotteiden etsintään, louhintaan tai poraukseen, jalostukseen, tuotantoon, varastointiin, maakuljetukseen, siirtoon, jakeluun, kauppaan, markkinointiin ja myyntiin liittyvää tai kaukolämmön jakeluun liittyvää taloudellista toimintaa, lukuun ottamatta liitteessä NI annettuja raaka-aineita ja tuotteita.
- 6) ’Investoinnilla’ tarkoitetaan kaikkea investoijan suoraan tai epäsuorasti omistamaa tai valvomaa omaisuutta, johon sisältyvät:
- a) aineellinen ja aineeton irtain ja kiinteä omaisuus sekä omistusoikeudet, kuten vuokrat, kiinnitykset, pantit ja vakuudet,
 - b) yhtiö tai kaupallinen yritys tai osakkeet, pääomat tai muut yhtiön tai kaupallisen yrityksen pääomaan osallistumisen muodot sekä yhtiön tai kaupallisen yrityksen velkakirjat ja muut saatavat,
 - c) investointiin liittyvän taloudellisen arvon sisältävän sopimuksen perusteella määräytyvät käteissaatavat tai oikeudet suorituksiin,
 - d) teollis- ja tekijänoikeudet,
 - e) tuotot,
 - f) kaikki laissa tai sopimuksessa määrätyt tai lain mukaan myönnettyt lisenssit tai luvat energia-alan taloudellisen toiminnan harjoittamiseen.

Muutokset, jotka koskevat omaisuuden investointimuotoa, eivät vaikuta investoinnin sisältöön, ja ilmaisu ’investointi’ sisältää kaikki investoinnit riippumatta siitä, ovatko ne voimassa tämän sopimuksen voimaantullessa vai toteutetaanko ne tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen sen sopimuspuolen osalta, josta investoija tulee tai jonka alueella investointi toteutetaan, jäljempänä ’tosiasiallinen voimaantuloajankohda’, jos sopimusta sovelletaan ainoastaan raaka-aineisiin, jotka vaikuttavat investointeihin tosiasiallisen voimaantuloajankohdan jälkeen.

Ilmaisulla ’investointi’ tarkoitetaan kaikkia energia-alan taloudelliseen toimintaan liittyviä investointeja ja kaikkia investointeja tai investoinnin lajeja, jotka toteutetaan tietyn sopimuspuolen alueella, joita se nimittää ’peruskirjan piiriin kuuluviksi hankkeiksi’ ja jotka se ilmoittaa sihteeristölle.

- 7) ’Investoijalla’ tarkoitetaan:
- a) sopimuspuolen osalta:
 - i) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joilla on kyseisen sopimuspuolen kansalaisuus tai jotka vakinaisesti asuvat sen alueella valtiossa sovellettavan lainsäädännön mukaisesti,
 - ii) kaikkia yrityksiä tai muita kyseisen sopimuspuolen alueella sovellettavan lainsäädännön mukaisesti järjestäytyneitä yhteisöjä,

b) 'kolmannen valtion' osalta kaikkia luonnollisia henkilöitä, yrityksiä tai yhteisöjä, jotka täyttävät soveltuvin osin a alakohdassa sopimuspuolen osalta annetut vastaavat edellytykset.”

6 Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklassa, jonka otsikko on ”Investoijan ja sopimuspuolen välisten riitojen ratkaisu”, määrätään seuraavaa:

”1. Sovintoratkaisu pyritään saamaan sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen investoijan välisiin riitoihin, jotka liittyvät investointiin, jonka jälkimmäinen on tehnyt edellisen alueella ja joiden syyksi esitetään edellisen väitetty III osan velvoitteen rikkominen.

2. Jos tällaista riitaa ei ole kyetty ratkaisemaan 1 kohdan määräysten mukaisesti kolmen kuukauden kuluessa ajankohdasta, jona jompikumpi riidan osapuolista on pyytänyt sovintoratkaisua, riidan investoija osapuoli voi päättää antaa riidan:

a) riidan osapuolena olevan sopimuspuolen tuomioistuinten tai hallintoviranomaisten ratkaistavaksi

tai

b) ratkaistavaksi käytettävissä olevien ennalta sovittujen riitojen ratkaisumenettelyjen mukaisesti

tai

c) ratkaistavaksi tämän artiklan seuraavien kohtien mukaisesti.

3. a) Jollei b ja c alakohdasta muuta johdu, kukin sopimuspuoli antaa ehdottoman suostumuksensa riidan antamisesta kansainvälisen välitys- tai sovittelumenettelyn ratkaistavaksi tämän artiklan määräysten mukaisesti.

--

--

4. Jos investoija päättää antaa riidan ratkaistavaksi 2 kohdan c alakohdan mukaisesti, on investoijan lisäksi annettava kirjallinen suostumuksensa riidan antamiseksi ratkaistavaksi:

a) i) investointeja koskevien riitaisuuksien kansainvälisessä ratkaisu- ja sovittelukeskuksessa, joka perustettiin Washingtonissa 18 päivänä maaliskuuta vuonna 1965 allekirjoittamista varten avatun valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten investointeja koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta tehdyn sopimuksen perusteella, jäljempänä 'ICSID-yleissopimus', jos investoijan sopimuspuoli ja riidan osapuolena oleva sopimuspuoli ovat molemmat ICSID-yleissopimuksen sopimuspuolia

tai

ii) investointeja koskevien riitaisuuksien kansainvälisessä ratkaisu- ja sovittelukeskuksessa, joka luotiin a alakohdan i alakohdassa mainitun yleissopimuksen perusteella, keskuksen sihteeristön menettelyjen hallintoa varten tehdyn täydentävän järjestelmän sääntöjen perusteella --, jos investoijan sopimuspuoli tai riidan osapuolena oleva sopimuspuoli, mutta eivät molemmat, on ICSID-yleissopimuksen osapuoli,

b) yksittäisen välimiehen kautta tai tilapäisessä Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan (Uncitral) välimiessäntöjen perusteella perustetussa välitystuomioistuimessa

tai

c) Tukholman kauppakamarin välityselimessä [(Ruotsi)].

--

6. Edellä 4 kohdan mukaisesti muodostettu tuomioistuin päättää riitakysymyksistä tämän sopimuksen ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.

--

8. Välitystuomiot, joihin voi sisältyä korkojen suorittaminen, ovat lopullisia ja riidan osapuolia sitovia. – –”

Ranskan oikeus

- 7 Ranskan siviiliprosessilain (code de procédure civile) 1520 §:ssä säädetään Ranskassa annetusta välitystuomiosta nostetun kumoamiskanteen nostamisen edellytyksistä. Siinä säädetään seuraavaa:

”Kumoamiskanne voidaan nostaa vain, jos

- 1) välimiesoikeus on todennut virheellisesti, että se on tai ei ole toimivaltainen
- 2) välimiesoikeus on muodostettu sääntöjenvastaisesti tai
- 3) välimiesoikeus on ratkaissut asian noudattamatta sille annettua tehtävää tai
- 4) kontradiktorista periaatetta ei ole noudatettu tai
- 5) tuomion tunnustaminen tai täytäntöönpano on vastoin kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteita.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 8 Ukrenergo, ukrainalainen tuottaja, myi vuonna 1999 tehtyjen sopimusten mukaisesti sähköä Energoaliansille, ukrainalaiselle jakeluyhtiölle, joka myi sähkön edelleen Derimenille, Brittiläisille Neitsytsaarille rekisteröidylle yhtiölle, joka puolestaan myi sähkön edelleen Moldtranselectrolle, moldovalaiselle valtionyritykselle, jotta sähkö vietäisiin Moldovaan. Sähkön toimitusmääristä sovittiin kuukausittain suoraan Moldtranselectron ja Ukrenergon välillä. Ukrenergo toimitti kyseisen sähkön Moldtranselectrolle vuosina 1999 ja 2000, lukuun ottamatta touko-, kesä- ja heinäkuuta vuonna 1999, DAF Incoterms 1990 -ehdoilla, toisin sanoen Ukrainan ja Moldovan väliselle rajalle Ukrainan puolella.

- 9 Derimen maksoi ostetusta sähköstä maksettavat määrät kokonaisuudessaan Energoaliansille, kun taas Moldtranselectro maksoi Derimenille tästä sähköstä maksettavat määrät ainoastaan osittain.
- 10 Derimen siirsi 30.5.2000 Energoaliansille saatavan, joka sillä oli Moldtranselectrolta.
- 11 Moldtranselectro maksoi velkansa Energoaliansille vain osittain siirtämällä tälle saataviansa. Energoalians yritti turhaan saada velan maksamatta olevan osan, joka oli 16 287 185,94 Yhdysvaltain dollaria (USD) (n. 13 735 000 euroa), saattamalla asian ensin Moldovan ja myöhemmin Ukrainan tuomioistuinten käsiteltäväksi.
- 12 Koska Energoalians katsoi, että tietyt Moldovan tasavallan tässä yhteydessä toteuttamat toimenpiteet olivat energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen mukaisten velvoitteiden ilmeisiä rikkomisia, se aloitti kyseisen sopimuksen 26 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitetun ad hoc -välitysmenettelyn.
- 13 Pariisissa 25.10.2013 annetulla tuomiolla tilapäinen välitystuomioistuin, joka oli perustettu kyseisen riidan ratkaisemiseksi, totesi olevansa toimivaltainen, ja koska se katsoi, että Moldovan tasavalta oli jättänyt noudattamatta kansainvälisiä sitoumuksiaan, se tuomitsi tämän maksamaan Energoaliansille tietyn rahasumman energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen perusteella.
- 14 Moldovan tasavalta nosti kyseisestä välitystuomiosta 25.11.2013 cour d'appel de Paris'ssa (Pariisin ylioikeus, Ranska) kumoamiskanteen, jossa se vetosi Ranskan siviiliprosessilain 1520 §:n mukaisesti oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan säännöksen eli kyseisen välitystuomioistuimen toimivaltaa koskevan säännöksen rikkomiseen.
- 15 Cour d'appel de Paris kumosi välitystuomion 12.4.2016 päivätyllä tuomiolla sillä perusteella, että välitystuomioistuin, joka oli antanut kyseisen tuomion, oli virheellisesti todennut olevansa toimivaltainen. Energoaliansin ja Moldovan tasavallan välisessä riidassa oli kyse Derimenin Energoaliansille siirtämästä saatavasta, joka koski ainoastaan sähkön myyntiä. Koska saatava ei ollut edellyttänyt Energoaliansilta minkäänlaista pääomasijoitusta Moldovassa, kyse ei voinut olla energiaperuskirjasta tehdyssä sopimuksessa tarkoitettua investoinnista eikä sillä voitu perustella välitystuomioistuimen toimivaltaa.
- 16 Komstroyn, jolle Energoaliansin oikeudet olivat 6.10.2014 siirtyneet, tekemän valituksen johdosta Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) kumosi 28.3.2018 antamallaan tuomiolla cour d'appel de Paris'n 12.4.2016 antaman tuomion sillä perusteella, että tämä tuomioistuin oli tulkinnut investoinnin käsitettä lisäten siihen sellaisen edellytyksen, josta energiaperuskirjasta tehdyssä sopimuksessa ei määrätä, ja se palautti asian cour d'appel de Paris'hin ratkaistavaksi eri kokoonpanossa.
- 17 Moldovan tasavalta väittää cour d'appel de Paris'ssa, että välitystuomioistuimen olisi pitänyt todeta, ettei se ole toimivaltainen. Moldovan tasavalta väittää ensinnäkin, että Energoaliansin Derimeniltä hankkima sähkönmyyntisopimukseen perustuva saatava ei ole energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä kyseisen sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan kanssa, tarkoitettu investointi eikä siitä siten voitu aloittaa välitysmenettelyä, sillä tätä menettelyä sovelletaan ainoastaan niissä tapauksissa, joista määrätään energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen III osassa, joka koskee nimenomaan investointeja. Sitten se toteaa, että vaikka oletettaisiin, että tämän saatavan voitaisiin katsoa olleen kyseisissä määräyksissä tarkoitettu investointi, sitä ei ole tehnyt energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen sopimuspuolen yritys, koska Derimen on Brittiläisille Neitsytsaarille rekisteröity yritys. Lopuksi

Moldovan tasavalta toteaa, että kyseinen saatava liittyi sähkön myyntitoimintaan, jota ei ollut toteutettu Moldovan alueella, vaan sähköä oli myyty ja toimitettu ainoastaan Ukrainan puolella Ukrainan ja Moldovan väliselle rajalle.

- 18 Komstroy sitä vastoin väittää, että kyseinen välitystuomioistuin oli energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan nojalla toimivaltainen, koska kaikki kyseisessä määräyksessä välitystuomioistuimelle asetetut edellytykset täyttyivät.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen käsiteltäväksi saatetun välitystuomioistuimen toimivaltaa koskevan riidan ratkaisemiseksi sen on ratkaistava, koskeeko Moldovan tasavallan ja Energoaliansin välinen riita investointia energiaperuskirjasta tehdyssä sopimuksessa tarkoitettulla tavalla, ja jos näin on, onko kyseisen investoinnin tehnyt Energoalians ja onko se tehty Moldovan alueella.
- 20 Tässä tilanteessa cour d'appel de Paris päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohtaa tulkittava siten, että sellaista sähkönmyyntisopimukseen perustuvaa saatavaa, joka ei ole edellyttänyt investoijalta minkäänlaista pääomasijoitusta vastaanottavaan valtioon, voidaan pitää tässä artiklassa tarkoitettuna investointina?
- 2) Onko energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että investointina pidetään sitä, että sopimuspuolen investoija hankkii saatavan, joka on syntynyt sopimuspuolten ulkopuoliselle talouden toimijalle?
- 3) Onko energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että sellaista investoijalle kuuluvaa saatavaa, joka perustuu sähkönmyyntisopimukseen, jonka nojalla sähkö toimitetaan vastaanottavan valtion rajalle, voidaan pitää toisen sopimuspuolen alueella toteutettuna investointina, vaikka investoija ei ole harjoittanut minkäänlaista taloudellista toimintaa tämän viimeksi mainitun alueella?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta

- 21 Euroopan unionin neuvosto, Unkarin, Suomen ja Ruotsin hallitukset sekä Komstroy ovat pääasiallisesti sitä mieltä, että unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa vastata esitettyihin kysymyksiin, koska unionin oikeutta ei voida soveltaa pääasiassa kyseessä olevaan riitaan sen perusteella, että kyseisen riidan osapuolet eivät ole osa Euroopan unionia.
- 22 Tässä yhteydessä on muistutettava, että SEUT 267 artiklan mukaan unionin tuomioistuimella on toimivalta tulkita unionin toimielimen, elimen tai laitoksen toimia.
- 23 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että sopimus, jonka neuvosto on tehnyt SEUT 217 ja SEUT 218 artiklan mukaisesti, on unionin osalta unionin toimielimen toimi, että tällaisen sopimuksen määräykset ovat sopimuksen tultua voimaan erottamaton osa unionin oikeusjärjestystä ja että tässä oikeusjärjestyksessä unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu kyseisen sopimuksen tulkinnasta (tuomio 30.4.1974, Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, 3–6 kohta; tuomio 8.3.2011, Lesoochranárske zoskupenie, C-240/09, EU:C:2011:125, 30 kohta ja tuomio 22.11.2017, Aebtri, C-224/16, EU:C:2017:880, 50 kohta).

- 24 Se seikka, että kyseessä oleva sopimus on sekasopimus, jonka ovat tehneet unioni ja useat jäsenvaltiot, ei sinänsä sulje pois unionin tuomioistuimen toimivaltaa ratkaista nyt käsiteltävä asia.
- 25 On nimittäin todettava, että esitetyt kysymykset koskevat energiaperuskirjasta tehdystä sopimuksessa tarkoitettua investoinnin käsitettä.
- 26 Lissabonin sopimuksen tultua voimaan unionilla on ulkomaisten suorien sijoitusten osalta SEUT 207 artiklan mukaan yksinomainen toimivalta ja muiden kuin suorien sijoitusten osalta jaettu toimivalta (lausunto 2/15 (Singaporen kanssa tehty vapaakauppasopimus), 16.5.2017, EU:C:2017:376, 82, 238 ja 243 kohta).
- 27 Tässä tilanteessa unionin tuomioistuimella on toimivalta tulkita energiaperuskirjasta tehtyä sopimusta erityisesti ennakkoratkaisumenettelyssä, kuten tämän tuomion 24 kohdassa on todettu.
- 28 Pitää kylläkin paikkansa, että unionin tuomioistuimella ei lähtökohtaisesti ole toimivaltaa tulkita kansainvälistä sopimusta siltä osin kuin on kyse sen soveltamisesta riitaan, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan. Tämä pätee muun muassa silloin, kun tällaisen riidan asianosaisina ovat investoija kolmannesta valtiosta ja muu kolmas valtio.
- 29 Unionin tuomioistuin on kuitenkin yhtäältä todennut, että kun kansainvälisen sopimuksen määräystä voidaan soveltaa sekä unionin oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin että tilanteisiin, joita ei säännellä unionin oikeudessa, unionin edun mukaista on selvästi se, että tällaista määräystä tulkitaan yhdenmukaisesti, jotta vältettäisiin myöhemmät tulkintaerot, ja näin on siitä riippumatta, missä olosuhteissa tätä määräystä sovelletaan (ks. vastaavasti tuomio 17.7.1997, Giloy, C-130/95, EU:C:1997:372, 23–28 kohta; tuomio 16.6.1998, Hermès, C-53/96, EU:C:1998:292, 32 kohta ja tuomio 14.12.2000, Dior ym., C-300/98 ja C-392/98, EU:C:2000:688, 35 kohta).
- 30 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 26 ja 27 kohdassa esitetyt seikat, tämä pätee sekä energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohtaan että sen 26 artiklan 1 kohtaan, joiden tulkintaa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää.
- 31 Tältä osin on erityisesti todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin saattaa joutua lausumaan kyseisten energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen määräysten tulkinnasta sellaisessa asiassa, joka kuuluu suoraan unionin oikeuden soveltamisalaan, kuten riita-asia, jossa asianosaisina ovat toimija kolmannesta valtiosta ja jäsenvaltio. Tämä olisi mahdollista paitsi jäsenvaltion alueella sijaitsevan välimiesoikeuden antaman välitystuomion kumoamista koskevan vaatimuksen yhteydessä, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, mutta myös siinä tapauksessa, että asia olisi saatettu vastaajana olevan jäsenvaltion tuomioistuinten käsiteltäväksi energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.
- 32 Toisaalta on joka tapauksessa todettava, että pääasiassa kyseessä olevan riidan osapuolet päättivät energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti saattaa riidan Uncitralin välimiessääntöjen perusteella perustetun tilapäisen välitystuomioistuimen käsiteltäväksi ja ne hyväksyivät kyseisten välimiessääntöjen mukaisesti, että välimiesmenettelyn paikka on Pariisi.
- 33 Tällainen näiden osapuolten vapaasti tekemä valinta johtaa siihen, että pääasiaan sovelletaan oikeuspaikan lakia (lex fori) eli Ranskan oikeutta siinä säädetyin edellytyksin ja rajoituksin. Erityisesti on todettava, että Ranskan tuomioistuimilla on siviiliprosessilain 1520 §:n nojalla

toimivalta ratkaista sellaiset kumoamiskanteet, jotka on nostettu Ranskassa annetusta välitystuomiosta välimiesoikeuden toimivallan puuttumisen vuoksi. Unionin oikeus kuuluu jokaisen jäsenvaltion voimassa olevaan oikeuteen (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 41 kohta).

- 34 Näin ollen välimiesmenettelyn paikan vahvistaminen jäsenvaltion ja tässä tapauksessa Ranskan alueelle johtaa siihen, että kyseisen jäsenvaltion alueella aloitetussa menettelyssä sovelletaan unionin oikeutta, jonka noudattamisesta sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on SEU 19 artiklan mukaisesti huolehdittava.
- 35 SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa pääasia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on pääasian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos siis esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (tuomio 24.11.2020, Openbaar Ministerie (Asiakirjaväärennökset), C-510/19, EU:C:2020:953, 25 kohta ja tuomio 15.4.2021, Belgian valtio (Siirtopäätöksen tekemisen jälkeiset seikat), C-194/19, EU:C:2021:270, 22 kohta).
- 36 On totta, että 15.6.1999 annetussa tuomiossa Andersson ja Wåkerås-Andersson (C-321/97, EU:C:1999:307, 28–32 kohta) ja 15.5.2003 annetussa tuomiossa Salzmänn (C-300/01, EU:C:2003:283, 66–70 kohta) katsottiin, että se, että ennakkoratkaisupyyntö on esittänyt jäsenvaltion tuomioistuin, ei riitä perustelemaan unionin tuomioistuimen toimivaltaa tulkita Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehtyä sopimusta (EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus).
- 37 Mainittuihin tuomioihin johtaneissa asioissa ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten oli kuitenkin sovellettava ETA-sopimusta tilanteisiin, jotka eivät kuuluneet unionin oikeusjärjestyksen piiriin, koska – toisin kuin pääasiassa kyseessä olevassa tilanteessa – mainitut tilanteet liittyivät ajanjaksoon, joka edelsi niiden valtioiden, joissa kyseiset tuomioistuimet sijaitsivat, liittymistä unioniin. Oikeuskäytännössä on täsmennetty, että unionin tuomioistuimen toimivaltaan tulkita unionin oikeutta, jonka erottamaton osa ETA-sopimus on, kuuluu unionin oikeuden soveltaminen uusissa jäsenvaltioissa vasta niiden liittymisen jälkeen (ks. vastaavasti tuomio 15.6.1999, Andersson ja Wåkerås-Andersson, C-321/97, EU:C:1999:307, 31 kohta ja tuomio 15.5.2003, Salzmänn, C-300/01, EU:C:2003:283, 69 kohta).
- 38 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että unionin tuomioistuimella on toimivalta vastata esitettyihin kysymyksiin.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 39 Ensimmäisellä kysymyksellään, jonka laajuutta on arvioitava ottaen huomioon pääasian kohde, joka liittyy tämän tuomion 13 kohdassa tarkoitetun välitystuomion antaneen tilapäisen välitystuomioistuimen toimivaltaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele lähinnä, onko energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohtaa ja 26 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että sitä, että kyseisen sopimuksen jonkin sopimuspuolen yritys hankkii sellaiseen

sähköntoimitussopimukseen, joka ei liity investointiin, perustuvan saatavan, joka kyseisen sopimuksen ulkopuolisessa valtiossa sijaitsevalla yrityksellä on mainitun sopimuksen toisen sopimuspuolen valtionyritykseltä, voidaan pitää kyseisissä määräyksissä tarkoitettuna investointina, vaikka saatava ei ole edellyttänyt hankkijalta minkäänlaista pääomasijoitusta vastaanottavan sopimuspuolen alueella.

- 40 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on aluksi täsmennettävä, kuten useat menettelyyn osallistuneet jäsenvaltiot ovat huomauttaneet, mitkä sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen investoijan välisistä riidoista, jotka liittyvät investointiin, jonka jälkimmäinen on tehnyt edellisen alueella, voidaan saattaa välimiesoikeuden käsiteltäväksi energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan nojalla.
- 41 Tältä osin on täsmennettävä, että vaikka se, että pääasiassa kyseessä olevassa energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan c alakohtaan perustuvassa riidassa asianosaisina ovat toimija kolmannelta valtiosta ja muu kolmas valtio, ei sulje pois tämän tuomion 22–38 kohdassa mainituista syistä unionin tuomioistuimen toimivaltaa vastata näihin kysymyksiin, tästä ei voida päätellä, että tätä kyseisen sopimuksen määräystä sovelletaan myös jäsenvaltion toimijan ja toisen jäsenvaltion väliseen riitaan.
- 42 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansainvälisellä sopimuksella ei voida loukata perussopimuksissa määrättyä toimivaltajärjestelmää ja sitä kautta unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä, joiden noudattamista unionin tuomioistuin valvoo. Tämä periaate on vahvistettu erityisesti SEUT 344 artiklassa, jonka mukaan jäsenvaltiot sitoutuvat ratkaisemaan perussopimusten tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat vain perussopimuksissa määrättyllä tavalla (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden itsenäisyys sekä jäsenvaltioiden oikeuteen että kansainväliseen oikeuteen nähden perustuu unionin ja sen oikeuden keskeisiin ominaispiirteisiin, jotka liittyvät muun muassa unionin perustuslailliseen rakenteeseen ja unionin oikeuden luonteeseen. Unionin oikeudelle on ominaista sen perustuminen itsenäiseen, perussopimuksista muodostuvaan oikeuslähteeseen, sen ensisijaisuus jäsenvaltioiden oikeuteen nähden ja lukuisien niiden kansalaisiin ja niihin itseensä sovellettavien säännösten ja määräysten välitön oikeusvaikutus. Nämä unionin oikeuden keskeiset ominaispiirteet ovat olleet pohjana sellaisen keskinäisessä riippuvuussuhteessa olevien periaatteiden, sääntöjen ja oikeussuhteiden jäsennellen verkoston luomiselle, joka sitoo vastavuoroisesti unionia itseään ja sen jäsenvaltioita sekä jäsenvaltioita keskenään (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja lausunto 1/17 (EU:n ja Kanadan välinen CETA-sopimus), 30.4.2019, EU:C:2019:341, 109 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 44 Kyseinen itsenäisyys perustuu siten siihen, että unionilla on oma perustuslaillinen kehyksensä. Tähän kehykseen kuuluvat muun muassa EU- ja EUT-sopimusten määräykset, jotka sisältävät erityisesti säännöt toimivallan antamisesta ja jakamisesta, säännöt unionin toimielinten ja tuomioistuinjärjestelmän toiminnasta sekä perussäännöt sovellettaviksi erityisaloilla, ja nämä säännöt on jäsenneltä siten, että ne myötävaikuttavat SEU 1 artiklan toisessa kohdassa mieleen palautetun yhdentymiskehityksen toteutumiseen (ks. vastaavasti lausunto 1/17 (EU:n ja Kanadan välinen CETA-sopimus), 30.4.2019, EU:C:2019:341, 110 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 45 Kyseisten erityispiirteiden ja siten perustetun oikeusjärjestyksen itsenäisyyden säilyttämisen takaamiseksi perussopimuksissa on otettu käyttöön tuomioistuinjärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan se, että unionin oikeutta tulkitaan johdonmukaisesti ja yhtenäisesti. SEU 19 artiklan mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävänä on taata unionin oikeuden täysi soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa sekä tehokas tuomioistuinten antama oikeussuoja yksityisille, ja unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta tulkita unionin oikeutta lopullisesti. Tätä varten kyseinen järjestelmä sisältää erityisesti ennakkoratkaisumenettelyn, josta määrätään SEUT 267 artiklassa (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 35 ja 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja lausunto 1/17 (EU:n ja Kanadan välinen CETA-sopimus), 30.4.2019, EU:C:2019:341, 111 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 46 Ennakkoratkaisumenettelyn, jolla otetaan käyttöön tuomioistuinten välinen vuoropuhelu nimenomaan unionin tuomioistuimen ja jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä ja joka on näin suunnitellun tuomioistuinjärjestelmän kantavana voimana, tavoitteena on varmistaa, että unionin oikeutta tulkitaan yhtenäisesti, jolloin voidaan siis varmistaa unionin oikeuden johdonmukaisuus, täysi vaikutus ja itsenäisyys sekä viime kädessä perussopimuksilla luodun oikeuden ominaisluonne (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 47 Kysymystä siitä, voidaanko jäsenvaltion ja toisen jäsenvaltion investoijan välinen riita, joka koskee jälkimmäisen tekemää investointia ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa, antaa energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti välimiesmenettelyssä ratkaistavaksi, on tutkittava edellä esitettyjen seikkojen valossa.
- 48 Tätä varten on ensinnäkin todettava, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 6 kohdan mukaan kyseisen artiklan 4 kohdassa tarkoitettu välitystuomioistuin päättää riitakysymyksistä kyseisen sopimuksen ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.
- 49 Energiaperuskirjasta tehty sopimus itsessään on unionin säädös, kuten tämän tuomion 23 kohdassa on todettu.
- 50 Tästä seuraa, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun kaltaisen välitystuomioistuimen on mahdollisesti tulkittava tai sovellettava unionin oikeutta.
- 51 Näin ollen on toiseksi tarkasteltava, kuuluuko tällainen välitystuomioistuin unionin tuomioistuinjärjestelmään ja erityisesti voidaanko sitä pitää SEUT 267 artiklassa tarkoitettuna jäsenvaltion tuomioistuimena. Siitä, että jäsenvaltioiden luoma tuomioistuin kuuluu unionin tuomioistuinjärjestelmään, seuraa, että sen ratkaisuihin voidaan soveltaa mekanismeja, joilla voidaan varmistaa unionin normien täysi tehokkuus (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 52 On kuitenkin todettava, että – aivan kuten 6.3.2018 annettuun tuomioon Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 45 kohta) johtaneessa asiassa kyseessä ollut välimiesoikeus – myöskään energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun kaltaisen tilapäinen välitystuomioistuin ei ole osa jäsenvaltion eli tässä tapauksessa Ranskan tuomioistuinjärjestelmää. Nimenomaan se, että tämän välitystuomioistuimen lainkäyttövalta on poikkeus energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen sopimuspuolten tuomioistuinten lainkäyttövallasta, on yksi tärkeimmistä syistä kyseisen sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan

- c alakohdasta ja 4 kohdasta määräämiselle. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä sen vuoksi, että jos kyseinen välitystuomioistuin kuuluisi mainitun sopimuksen sopimuspuolen tuomioistuimiin, se kuuluisi sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan a alakohdassa mainittuihin tuomioistuimiin, jolloin sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan c alakohta menettäisi tehokkaan vaikutuksensa.
- 53 Tämä tällaisen välitystuomioistuimen ominaisuus merkitsee sitä, ettei sitä missään tapauksessa voida pitää SEUT 267 artiklassa tarkoitettuna ”jäsenvaltion” tuomioistuimenä eikä se voi näin ollen esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä (ks. analogisesti tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 46 ja 49 kohta).
- 54 Tässä tilanteessa on kolmanneksi vielä tarkistettava, onko tällaisen välitystuomioistuimen antama välitystuomio erityisesti SEU 19 artiklassa tarkoitetulla tavalla jäsenvaltion tuomioistuimen valvonnan alainen ja voidaanko valvonnalla varmistaa unionin oikeuden täysimääräinen noudattaminen ja taata, että kyseisen välitystuomioistuimen käsiteltäväksi saatetut unionin oikeutta koskevat kysymykset voidaan tarvittaessa esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä yhteydessä.
- 55 Tästä on todettava, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 8 kohdan mukaan välitystuomiot ovat lopullisia ja riidan osapuolia sitovia. Lisäksi on niin, että kyseisen sopimuksen 26 artiklan 4 kohdan mukaan pääasiassa kyseessä olevan kaltainen riita voidaan muun muassa antaa tilapäisen välitystuomioistuimen ratkaistavaksi Uncitralin välimiessääntöjen perusteella, ja tämä välitystuomioistuin vahvistaa omat menettelysääntönsä kyseisten välimiessääntöjen mukaisesti.
- 56 Kuten tämän tuomion 32 kohdassa on muistutettu, pääasiassa kyseessä olevan riidan osapuolet ovat päättäneet antaa kyseisen riidan energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti Uncitralin välimiessääntöjen perusteella perustetun tilapäisen välitystuomioistuimen ratkaistavaksi, ja ne ovat siten hyväksyneet kyseisten välimiessääntöjen mukaisesti sen, että välimiesmenettelyn paikka on Pariisi, ja tämän johdosta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevassa menettelyssä, jossa on kyse kyseisen tuomioistuimen antaman välitystuomion tuomioistuinvalvonnasta, sovelletaan Ranskan oikeutta.
- 57 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi kuitenkin harjoittaa tällaista tuomioistuinvalvontaa vain, jos se sallitaan sen jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa, jossa kyseinen tuomioistuin sijaitsee. Siviiliprosessilain 1520 §:ssä säädetään ainoastaan rajoitetusta valvonnasta, joka koskee muun muassa välimiesoikeuden toimivaltaa.
- 58 Kun kyse on kaupan alan välimiesmenettelystä, on totta, että unionin tuomioistuin on todennut, että välimiesmenettelyn tehokkuusvaatimusten vuoksi on perusteltua, että jäsenvaltioiden tuomioistuinten harjoittama välitystuomioiden valvonta on rajoitettua, kunhan tämän valvonnan puitteissa on mahdollista tutkia unionin oikeuden perustavanlaatuiset säännökset ja määräykset ja tarvittaessa esittää unionin tuomioistuimelle niitä koskeva ennakkoratkaisupyyntö (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklassa tarkoitetun kaltainen välimiesmenettely kuitenkin eroaa kaupan alan välimiesmenettelystä. Viimeksi mainittu perustuu kyseessä olevien osapuolten tahdonautonomiaan, kun taas ensiksi mainittu perustuu kansainväliseen sopimukseen, jolla jäsenvaltiot sopivat energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti siitä, että ne syrjäyttävät omien tuomioistuihinsa

toimivallan ja näin ollen oikeussuojakeinojen järjestelmän, jonka ne ovat SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan nojalla velvollisia luomaan unionin oikeuden kattamilla aloilla (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, 34 kohta), sillä riidat voivat koskea unionin oikeuden soveltamista tai tulkitsemista. Näissä olosuhteissa tämän tuomion edeltävässä kohdassa esitetyt huomiot, jotka liittyvät kaupalliseen välimiesmenettelyyn, eivät päde energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetun kaltaiseen välimiesmenettelyyn (ks. vastaavasti tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 55 kohta).

- 60 Kun otetaan huomioon kaikki tämän tuomion 48–59 kohdassa mainitut välimiesoikeuden erityispiirteet, on katsottava, että jos energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan määräyksiä, joiden mukaan riita voidaan antaa välimiesoikeuden ratkaistavaksi, voitaisiin soveltaa riitaan, jossa asianosaisina ovat jäsenvaltion investoija ja toinen jäsenvaltio, tämä merkitsisi sitä, että tekemällä energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen unioni ja kyseisen sopimuksen osapuolina olevat jäsenvaltiot ovat luoneet tällaisten riitojen ratkaisumekanismin, joka voi sulkea pois sen, että nämä riidat – vaikka ne koskevat unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista – ratkaistaan tavalla, joka takaa unionin oikeuden täyden tehokkuuden (ks. analogisesti tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 56 kohta).
- 61 On totta, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansainvälinen sopimus, jossa sovitaan sellaisen tuomioistuimen luomisesta, joka vastaa sen määräysten tulkinnasta ja jonka ratkaisut sitovat unionin toimielimiä, myös unionin tuomioistuinta, ei lähtökohtaisesti ole unionin oikeuden vastainen. On näet niin, että toimivaltaan, joka unionilla on kansainvälisissä suhteissa, ja sen kelpoisuuteen tehdä kansainvälisiä sopimuksia sisältyy pakostakin valta alistua ratkaisuihin, joita tällaisten sopimusten nojalla perustettu tai nimetty tuomioistuin antaa sopimusten määräysten tulkinnasta ja soveltamisesta, kunhan unionin ja sen oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä kunnioitetaan (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 62 Unionin toimivallan käyttäminen kansainvälisissä asioissa ei kuitenkaan voi ulottua niin pitkälle, että sallittaisiin kansainvälisen sopimuksen sellaisen määräyksen antaminen, jonka mukaan jäsenvaltion investoijan ja toisen jäsenvaltion välinen unionin oikeutta koskeva riita-asia voidaan rajata unionin tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolelle tavalla, joka ei takaa unionin oikeuden täyttä tehokkuutta.
- 63 Kuten unionin tuomioistuin on todennut 6.3.2018 annettuun tuomioon Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 58 kohta) johtaneessa asiassa ja kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 83 kohdassa, tällaisella mahdollisuudella voidaan näet saattaa kyseenalaiseksi perussopimuksilla luodun oikeuden itsenäisyyden ja ominaisluonteen säilyttäminen, joka taataan erityisesti SEUT 267 artiklassa tarkoitetulla ennakkoratkaisumenettelyllä.
- 64 Tässä yhteydessä on korostettava, että siitä huolimatta, että kansainvälinen sopimus, jonka osa energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artikla on, on monenvälinen sopimus, tämän kaltaisella määräyksellä pyritään todellisuudessa sääntelemään kahden sopimuspuolen kahdenvälisiä suhteita vastaavalla tavalla kuin 6.3.2018 annettuun tuomioon Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 58 kohta) johtaneessa asiassa kyseessä olleella kahdenvälisen investointisuojausopimuksen määräyksellä.

- 65 Tästä seuraa, että vaikka energiaperuskirjasta tehdyssä sopimuksessa voidaankin velvoittaa jäsenvaltiot noudattamaan siinä määrättyjä välimiesmenettelyn mekanismeja suhteissaan kolmansien valtioiden – jotka ovat myös kyseisen sopimuksen sopimuspuolia – investoijiin näiden investoijien mainituissa jäsenvaltioissa tekemien investointien osalta, unionin oikeuden itsenäisyyden ja ominaisluonteen säilyttäminen on esteenä sille, että energiaperuskirjasta tehdyssä sopimuksessa voitaisiin asettaa jäsenvaltioille samanlaiset velvoitteet näiden keskinäisissä suhteissa.
- 66 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että sitä ei sovelleta riitoihin, joissa asianosaisina ovat jäsenvaltio ja toisen jäsenvaltion investoija ja jotka koskevat investointia, jonka jälkimmäinen on tehnyt ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa.
- 67 Seuraavaksi on todettava, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisen alakohdan mukaan investoinnin käsitteellä ”tarkoitetaan kaikkea investoijan suoraan tai epäsuorasti omistamaa tai valvomaan omaisuutta”, johon sisältyy jokin kyseisen määräyksen a–f alakohdassa mainituista omaisuuslajeista. Lisäksi energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan kolmannessa alakohdassa täsmennetään muun muassa, että ilmaisulla ”investointi” ”tarkoitetaan kaikkia energia-alan taloudelliseen toimintaan liittyviä investointeja”. Tästä seuraa, että kyseisen määräyksen ensimmäisessä alakohdassa määritellään itse investoinnin käsite, kun taas kyseisen määräyksen kolmannessa alakohdassa täsmennetään, että kaikki ensimmäisessä alakohdassa annettua määritelmää vastaavat investoinnit eivät kuulu energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen soveltamisalaan, koska kyseinen sopimus kattaa ainoastaan energia-alan taloudelliseen toimintaan liittyvät investoinnit.
- 68 Näin ollen on ensiksi tarkistettava, kuuluuko sähköntoimitussopimukseen perustuva saatava energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun investoinnin käsitteen piiriin, ja mikäli näin on, on toiseksi tarkistettava, liittyykö tällainen investointi kyseisen määräyksen kolmannessa alakohdassa tarkoitettuun taloudelliseen toimintaan energia-alalla.
- 69 Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetusta investoinnin käsitteestä on todettava, että sille on ominaista kaksi kumulatiivista edellytystä. Kyseessä on ensinnäkin oltava investoijan suoraan tai epäsuorasti omistama tai valvoma omaisuus, ja toiseksi tähän omaisuuteen on sisällyttävä ainakin yksi kyseisen määräyksen a–f alakohdassa mainituista omaisuuslajeista.
- 70 Ensimmäisestä edellytyksestä on todettava, että se täyttyy nyt käsiteltävässä asiassa. Sähköntoimitussopimukseen perustuva saatava on näet investoijan suoraan omistamaa omaisuutta, ja on muistutettava, että investoijan käsitteellä, joka määritellään energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 7 alakohdassa ja jota käytetään muun muassa kyseisen sopimuksen 26 artiklan 1 kohdassa, tarkoitetaan Ukrainan kaltaisen sopimuspuolen osalta muun muassa kaikkia kyseisen sopimuspuolen alueella sovellettavan lainsäädännön mukaisesti järjestäytyneitä yrityksiä. Komstroy on näin ollen katsottava olevan investoija, joka omistaa suoraan omaisuutta sähköntoimitussopimukseen perustuvan saatavan muodossa. Tältä osin on täsmennettävä, että sillä, että Komstroy hankki saatavan yritykseltä, joka on energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen ulkopuolisesta valtiosta, ei voida kyseenalaistaa Komstroyn asemaa kyseisessä sopimuksessa tarkoitettuna investoijana, koska – kuten

julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 138 kohdassa – investoinnin voi kyseisen sopimuksen 1 artiklan 7 alakohdan nojalla tehdä taloudellinen toimija, joka on energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen ulkopuolisesta valtiosta.

- 71 Toisesta edellytyksestä on todettava, että sähköntoimitussopimukseen perustuva saatava voisi lähtökohtaisesti kuulua sekä energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdan että sen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisen alakohdan f alakohdan soveltamisalaan.
- 72 Siltä osin kuin on ensiksi kyse energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisen alakohdan f alakohdasta, investoinnin käsitteeseen sisältyy kyseisen määräyksen mukaisesti muun muassa kaikki sopimuksessa määrätyt oikeudet energia-alan taloudellisen toiminnan harjoittamiseen. Saatavaa voidaan pitää sopimuksessa määrättyinä oikeutena. Pelkkään sähkönmyyntisopimukseen perustuvan saatavan ei sinänsä kuitenkaan voida katsoa olevan siirretty energia-alan taloudellisen toiminnan harjoittamiseen, kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 122 kohdassa.
- 73 Siltä osin kuin on toiseksi kyse energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdasta, on todettava, että kyseisessä määräyksessä täsmennetään, että investoinnin käsitteeseen sisältyvät ”investointiin liittyvän taloudellisen arvon sisältävän sopimuksen perusteella määräytyvät käteissaatavat tai oikeudet suorituksiin”. Näin ollen on tarkistettava, voidaanko sähköntoimitussopimukseen perustuva saatava rinnastaa tällaisiin saataviin.
- 74 Tässä yhteydessä on ensinnäkin todettava, että pääasiassa kyseessä oleva saatava on rahasaatava, koska ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että saatava koskee rahamäärää ja että sen arvo käteisenä on 16 287 185,94 Yhdysvaltain dollaria (USD), kuten tämän tuomion 11 kohdassa on muistutettu.
- 75 Toiseksi tämä saatava perustuu sopimukseen eli Moldtranselectron ja Derimenin väliseen sähköntoimitussopimukseen, jolla on taloudellista arvoa, koska sähkö toimitettiin rahasumman suorittamista vastaan.
- 76 Kolmanneksi on siis vielä ratkaistava, perustuuko kyseinen saatava investointiin liittyvään sopimukseen.
- 77 Tältä osin unionin tuomioistuimen käytettävissä olevassa asiakirja-aineistossa ei ole yhtäkään sellaista seikkaa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että Moldtranselectron ja Derimenin välinen sähköntoimitussopimus liittyy johonkin muuhun toimintaan, riippumatta siitä, onko tämä toiminta luonteeltaan investointi vai ei.
- 78 Moldtranselectron ja Derimenin välinen sopimussuhde koski näet ainoastaan sähköntoimitusta, ja tätä sähköä tuottivat muut ukrainalaiset toimijat, jotka yksinomaan myivät sitä Deriménille.
- 79 Tässä yhteydessä on katsottava, että pelkkä toimitussopimus on liiketoimi, joka ei sellaisenaan voi muodostaa energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdassa tarkoitettua investointia, ja näin on riippumatta siitä, onko pääomasijoitus välttämätön, jotta tietty toimi olisi investointi.

- 80 Jos tätä määräystä tulkittaisiin muulla tavalla, energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen II osassa tarkoitetun kaupan ja sen III osassa tarkoitettujen investointien välisellä selkeällä erottelulla ei olisi enää tehokasta vaikutusta.
- 81 Tällainen erottelu kuvastaa kyseisen sitä sopimuksen johdanto-osasta ilmenevää sopimuksen tavoitetta, jona on ”taloudellisen kasvun edistäminen investointien ja energia-alan kaupan vapauttamiseen tähtäävin toimenpitein”. Nämä kaksi toimenpiteiden luokkaa heijastuvat kyseisen sopimuksen rakenteessa, jossa säännellään yhtäältä investointeja ja toisaalta kauppaa.
- 82 Tältä osin on korostettava, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 26 artiklaa sovelletaan riitoihin, jotka liittyvät kyseisen sopimuksen III osan, joka koskee investointien edistämistä ja suojaa, mukaisten velvoitteiden väitettyyn rikkomiseen, eikä kauppaa koskevan II osan mukaisten velvoitteiden rikkomiseen. Tämä erottelu kuvastaa yhtä niistä pääasiallisista syistä, joiden vuoksi ulkomaisille investoijille on suojaa koskevat erityissäännöt, eli sitä, että sijoitustoiminnassa ulkomaille sidotaan varoja, joita ei yleensä saada helposti palautettua kotimaahan riitatapauksissa.
- 83 Nyt käsiteltävässä asiassa yhdenkään unionin tuomioistuimen tietoon saatetun seikan perusteella ei voida sulkea pois sitä, että Derimen on saattanut siirtää Moldtranselectrolle toimitetun sähkön edelleen ja tarjonnut sitä muille toimijoille, varsinkin kun kyseisen sähkön tuotanto joka tapauksessa riippui tilauksista, jotka Moldtranselectro teki suoraan Ukrenergolle, kun taas Ukrenerg myi kyseisen sähkön Energoaliansille, joka puolestaan myi sen edelleen Derimenille. Tässä tilanteessa Derimen olisi voinut keskeyttää sähkön toimittamisen Moldtranselectrolle tai vähentää sitä, ilman että tästä olisi seurannut, että sen varoja sidotaan Moldovaan.
- 84 Koska pääasiassa kyseessä oleva saatava ei ole energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu investointi, ei ole tarpeen tarkistaa, täyttyykö tämän määräyksen kolmannessa alakohdassa tarkoitettu ja tämän tuomion 67 ja 68 kohdassa mainittu edellytys.
- 85 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 1 artiklan 6 alakohtaa ja 26 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se, että kyseisen sopimuksen jonkin sopimuspuolen yritys hankkii sellaiseen sähköntoimitussopimukseen, joka ei liity investointiin, perustuvan saatavan, joka kyseisen sopimuksen ulkopuolisessa valtiossa sijaitsevalla yrityksellä on mainitun sopimuksen toisen sopimuspuolen valtionyritykseltä, ei ole kyseisissä määräyksissä tarkoitettu investointi.

Toinen ja kolmas kysymys

- 86 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, toiseen ja kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 87 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen, joka allekirjoitettiin Lissabonissa 17.12.1994 ja hyväksyttiin Euroopan yhteisöjen puolesta 23.9.1997 tehdyllä neuvoston ja komission päätöksellä 98/181/EY, EHTY, Euratom, 1 artiklan 6 alakohtaa ja 26 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se, että kyseisen sopimuksen jonkin sopimuspuolen yritys hankkii sellaiseen sähköntoimitussopimukseen, joka ei liity investointiin, perustuvan saatavan, joka kyseisen sopimuksen ulkopuolisessa valtiossa sijaitsevalla yrityksellä on mainitun sopimuksen toisen sopimuspuolen valtionyritykseltä, ei ole kyseisissä määräyksissä tarkoitettu investointi.

Allekirjoitukset

ⁱ — Tämän tuomion 39 ja 85 kohtaan sekä tuomiolauselmaan on tehty kielellisiä muutoksia sen ensimmäisen julkaisemisen jälkeen.